

בראש השנה נסעתי לכפר. ירדתי מן האוטובוס קצת אחרי הגשר המחבר את נעורים לחרות. התנהלתי לאיטי מנסה לקלוט את השמות הכתובים על התיבות. ראשונה אלטמן. אביה היה יקה. עורך דין שעלה מגרמניה אחרי עלות הנאצים לשלטון. בויתקין לא נזקקו לבתי הדין של הממשלה, שם בררו דברים בוועדת חברים ולכן בכפר, מקצועו היה מיותר. כל זה עד... אחרי המלחמה. מלחמת העולם השנייה שבעקבותיה בא הסכם השילומים ואלטמן שהיה אצלנו בשוליים מצא עצמו באירופה, במרכז הבמה. אחריה, ביתו של עמוס, במשקו לא היה כל כך נוכח אבל תמיד היה בעניינים, בשיא הקריירה היה חבר כנסת מטעם מפאי ובסופה ראש מועצת עמק חפר. אחריו שוחט, אשתו אלקה כל יום לתל אביב נוסעת ושם, במועצת הפועלות, חשיבותה נודעת. אחריו שוורץ מפמניק מוצהר, עבור לפנחסי שהיה משמח חתן וכלה בחתונות, חסקלברג שבנו הקטן משתלן, את האדמות חכר משאר חברי הכפר. חסקלברג ושרמן אחריו, כשהכפר היה בחיתוליו לכל אחד מהם היתה פירדה ושתיהן היו מושכות בעגלה אחת יחדיו. ליצני הכפר היו אומרים, על בעל ואשתו, החיים זה עם זו שנים ארוכות, שהם כמו שתי הפרידות האלה, שבמרוצת השנים נהיו דומות. אחריהם בן סירא הילד הגבוה חזק ובעל בלורית המדרגות שקנאתי בה בילדותי. לימים נעשה מנהל ארגון הקניות האיזורי. בשנת שמונים וחמש כאשר רכבנו על מרכבת האינפלציה הדוהרת וקברניטי המשק התעשתו ולחצו חזק על הבלם, הארגון הזה נעלם. כשעבדתי באוסטרליה הצעתי לחברת פיטרס שהיתה בעלת מחלבות בתי מטבחיים ומשחטות להקים לחקלאים ארגון קניות. זה היה בסוף שנות השמונים בזמן שארגוני הקניות שלנו עברו מן העולם. אחריו גפני, איש קטן, שהיה מודד לבד את השדות הרחבים. האנשים בהם נזכרתי ברחוב, העולה מן הים, עסקו בענייני ציבור גם, אך משקים היו כמעט לכולם והם עיבדו אותם במו ידיהם. לבסוף הגעתי לביתו של בן דודי איתן. בית גדול ולו שתי כניסות. דפקתי על הדלת בכניסה הראשית, פתחה לי עוזרת צעירה רוסית. איתן לביא? לא מכירה. דפקתי בשניה ואיתן יצא. איתן לביא, לפי השם אתה מצפה לעוקר הרים, בסך הכול איש קטן נחבא אל הכלים, אבל דרך אגב, הספיק הרבה בחייו. התנדב לפלמח, השתתף בקרב הנורא במנזר סן סימון בקטמון, התחתן עם סימה, הקים משק לתפארת, ייצא פרחים לכל העולם, את גיל שמונים כבר עבר מזמן וכוחו איתו. סיפר לי על ילדיו, נכדיו וניניו. זה עתה חזר מסיור נכדים בניכר. כאן בכפר גר נכדו טל. מגדל פרחים, עושה חיל, את כל החממות בכפר חכר. יצאתי והמשכתי ברחוב הראשי משמאלי עומד ריק בית העם, מימיני הצרכניה הומה אדם. אחריהם מחסן האספקה והמחלבה מצבות לפעילות שהיתה בעבר. משמאלי בית חדש שהוקם במגרש שבו גרה אז פניה האלמנה. בימים ההם, להיות אלמנה ולגדל ילדים ומשק בעלי חיים במושב, היתה משימה בלתי אפשרית כמעט. הכפר לקח על עצמו חלק מן המשא בשני אופנים לפחות. איפשר לה להכנס לחוב ומינה חבר שיהיה לה חונך ויתן לה עצות. מימיני

סככת רפת פרושה על כל המגרש, הרפת של אמנון עכשיו ריקה אחריה הבאר העגולה. אבא היה יורד לתוכה בסולם כדי לתקן את המשאבה שם. פנית שמאלה, על התיבה נחושתי. הוא התאבד. למה? לא ידעתי אז ואינני יודע כעת. אני כנראה לא הוכנסתי בסוד הסודות הסודיים באמת. אחריו בתים ששמותיהם אינם אומרים לי על דייריהם דבר ושלטים המספרים את מעשיהם כאן בכפר. זה מטפל בשיאצו, זו בפלדנקייז וזה ציוד לגנים מכר, גני אירועים כמובן. משמאלי ביתו של חברי לכיתה יוסלה בר. רק לפני שנה הקים יחד עם שותפים אחדים רפת ענקית בשדות שמחוץ לכפר. הגעתי לפינת הרחוב במקום שבו גר בן כיתתי אסף. היום עומדת על המגרש טירה. בית בעל גג שטוח פרוש על כל החצר, סביבו חומה וגדר ובחזיתו שלט האומר "בן בטחון" איפוא הימים שבהם לא נעלו את הדלתות. עברתי עוד בית וגם עליו שלט בן בטחון והגעתי לביתו של בן כיתתי אליהו אוריון. האם עדיין כאן? האם עדיין רפתן? פנית שמאלה מולי בית הספר בו למדתי. בתים ארוכים בני קומה או שתיים מפוזרים ברחבות בין עצים גבוהים מצלם כאן למדנו עם זכריה נצר. בבנין הזה שכנה המעבדה שבה למדנו כימיה וזכריה שר אריות מאופרות מפורסמות ופרט על מיתרי הפסנתר בעת הבחינות. היום דנים בהשכרתו למי שישלם יותר. משמאלי בית לא גדול משופץ למשעי ועליו שלט חדש בו נכתב:

בית משפחה

הוקם על ידי לאה וישראל בר

ממייסדי הכפר

אחריו בית מידות בנוי תוספות על תוספות. שם גר איתן עם אימו איטקה האלמנה. אני זוכר אותו כילד מוזנח, "ילד רחוב" ככה אמא היתה מכנה. והוא בין בר המצווה לצבא לקח על עצמו ניהול המשק העלוב של אימו ולהפתעת כולם הרים את הרפת הטובה מכולן. חזר מן הצבא, התחתן, הוסיף תוספות גדולות על הבית הקטן. הרפת גדלה ועברה לשדות ואת הפרות חולב אצלו הרובוט. ואיטקה מה איתה? כשכבר היתה בלה בזקנותה, בא יום אחד רוכל לביתה. הם דיברו ודיברו ומצאו שהוא חבר ילדותה. התחתנו וחיו באושר ועושר עד יום מותה.

חזרתי לרחוב הראשי פנית שמאלה, ירדתי בירידה, והגעתי אל ביתו של אורי אחי, השארתי את התרמיל על המרפסת והמשכתי בדרך המובילה לקפה מזבלה. וזה דברה: בתחילה היו זורקים אשפה בגבעה האדומה. במשך השנים זרקו בה אשפה ולא נודע כי באה אל קירבה. עם השנים נצבר דבר לדבר וההצבר החל להיות ניכר, אבל אז כבר נועד לגבעה תפקיד חשוב משהיה לה בעבר. תוכנן להקים בה את פרויקט ההרחבה שבו יגורו בני הכפר. בהנהלה הגיעו למסקנה שדרוש מתקן איסוף אשפה מסודר. חיפשו לו מקום ומצאו בשדה כרם, שם נפרץ פעם צינור הנפט, השפריץ נפט לשמים וכיסה את עין השמש בצהריים. שטח הפרדס הפך למדבר, החברים הניזוקים קיבלו פיצויים "אילי הנפט" כינו אותם בכפר. עברו

ימים ושנים וההנהלה בחרה להקים מזבלה לכולם שם. למזבלה שכרו את אחי אברהם והוא סידר, בצל חורשת עצים עבותים, שלוש כורסאות ושולחן ועל השולחן קפה שהוא מכין בפינג'אן.

הלכתי בדרך המובילה אל גשר הבטון. משמאלי שרידי מטעים, מימיני סככות ענק וחצרות ובהן המון פרות. זה היה "הפרוייקט". בשנים הראשונות לחיי הכפר החברים גידלו עגבניות וחלמו על פרות. כל חבר שיכול חסך מפיתו, קנה פרה וגידלה ליד ביתו. אם לא היה לו מספיק לפרה, מבכירה ואם לא למבכירה, עגלה. את הפרה שיכן בבנין שבנתה הסוכנות מבטון מזוין. החבר חלב את פרותיו, מלא בכדים את החלב, העמיסם על חמורו והוביל למחלבה המשותפת שעמדה במרכז הכפר. כשהפרות התרבו בנה החבר, על מגרשו, סככה, מכוון חליבה וחצר וכשהצר להן במגרש היה זה מאיר רבינוביץ שיזם את "הפרוייקט" שהוציא את הפרות אל מחוץ לכפר. ושם בשטח אחד מרוכז, מרושתים בתשתית משותפת אחת ומוזנים ממרכז מזון גדול אחד, מגדלים חברים אחדים ברפתות ענק, כל אחד את מאות פרותיו. ואלה הרפתות שעברתי לידן עכשיו. ליד שדרת עצים עבותים קצת לפני גשר הבטון נחבאת המזבלה. לשם הגעתי ואת אחי הקטן אברהם מצאתי. ישבתי אל השולחן והקפה מוכן. התקרב אלינו איש אפור וצר, פניו נפולים ועיניו כבויים התיישב מולי אל השולחן פתח את פיו ושאל "אז איך היה באוסטרליה?" כאילו שאנו ממשיכים שיחה מלפני עשר דקות. ראיתי שאחי רואה בעוניי ומנסה לרמוז לי שהאיש מוכר, זה לא עזר. התחלתי בשהי פהי כדי להרויח זמן ופתאום הכול הובהר – מאיר רבינוביץ' משכבר. ועומדת מולי עכשיו תמונה: השנה ארבעים ושש. נגמרה מלחמת העולם השנייה, המתנדבים לצבא הבריטי חזרו הביתה כמעט כולם. מונחים על הדשא שלפני בית העם שלוש משקולות שאבא הכין מצינור ושתי קופסאות פח ממולאות בטון. לקטנה, שתי קופסאות שימורים בנפח של שלושה ליטר, לבינונית שני דליים בנפח שישה ליטר ולגדולה שני פחים של נפט בנפח של שנים עשר ליטר כל אחד. מסביב מעגל של צופים ובתוכם עומד אחד הרוצה להראות איזהו הגיבור, זה ניסה בכה וזה ניסה בכה ועל משקולת הפחים לא הצליח אף אחד לגבור. ואז נשמע קול מפקד "תנו לי" נכנס מאיר רבינוביץ' לזירה, תפס את משקולת פחי הבטון והרימה כאילו היו ממולאים בנייר עיתון. במלחמת השחרור השתתף בשועלי שמשון. בששת הימים כבר היה מגד מילואים וותיק בשריון. הסתער עם פקודיו, מושבניקים בני כיתתו, על רמת הגולן בקו הראשון. כשבן גוריון הזמין את בני המושבים לרדת לנגב היה הראשון. לעצמו רצה להקים חוות ענק בארץ או בניכר, אבל רבינוביץ' הזקן אמר: "בשביל זה הקמנו את הכפר?" ומאיר נשאר. שנים חלפו והוא היה למרכז הכפר. הוביל רפורמות גדולות ובעיות פתר, גידל בנים ונכדים בכפר. בנו, רבינוביץ' (השלישי), את כל האדמות הפנויות בעמק חפר, חכר. עיבד וגידל קצר ואסף וכל מעשיו צלחו בידיו. וכאן עכשיו מולי מאיר רבינוביץ' יושב אל השולחן ושותה קפה מן הפינג'אן. אמרתי לו: "לפני שנים רבות ארבעים, קצת יותר או קצת פחות,

ישבתי אצל ראובן אילנד במשרד החקלאות וכתבתי תחזיות. כתבתי תחזית, לא חלום, ובה תיארתי אז, את הכפר כפי שיהיה היום. לפני ימים אחדים לקח אותי אחי לטייל והראה לי פה את החממות של טל, שם את המשתלות של חסקלברג, כאן שבעת עדרי פרות וברחבי העמק את השדות. השדות בהם מגדל רבינוביץ' הנכד את הירק שממנו במרכז המזון עושים אוכל לפרות. הכול כפי שתואר בתחזיות. ואני, איני יודע אם לצחוק או לבכות. "לבכות" אמר ועיניו כבויות. "למה?" שאלתי. פעם היו בכפר שישים אחוזים בעלי משקים וארבעים אחוזים שכירים, כיום שמונים אחוזים שכירים ורק כעשרים אחוזים בעלי משקים. לכל קבוצה אינטרסים אחרים. כמעט הבנתי, אך אז השיחה נגמרה.

בערב התקיימה אצל אחי אורי מסיבת ראש השנה. שולחן ארוך אולתר בדשא שליד הבית, נערכה ארוחה לאור המנורות. באו האחים ובני משפחותיהם, סבתא, ילדים נכדים גיסים וגיסות. דיברתי עם אחדים מן הנכדים והחברות. זה לומד באוניברסיטה נאורופסיכולוגיה, זו דיברה על לימודי הריקוד בעיניים בורקות והאחרת בריפוי טבעי בוחרת. היתה לי נחת. הרגשתי שהכול לטובה. שהילדים עושים חיל הנכדים נחמדים ולכולם יש רב. למחרת אחרי הצהריים ישבתי עם שני אחי בצל עץ האנונה הישן ליד אותו שולחן, הפעם ערום ממפה ותקרובת ואורי אמר: שלשום, באסיפת הכפר, הוחלט לבטל את האגודה, את שרידי השיתוף שנשארו בכפר מן העבר". חשבתי: "החיים ממשיכים, החלום נגמר?".